

Insulinde Stoomkoffiebranderij en Theehandel

Koffiebranderij en Theehandel Insulinde in Groningen was een soort postorderbedrijf dat koffie, thee en cacao in grootverpakkingen leverde aan particulieren. Het bedrijf begon direct na de oprichting in 1899 te adverteren in regionale dagbladen verspreid over het land. Insulinde had ook enige tijd een "magazijn van Japan en China artikelen" (serviezen, beelden, curiosa).

Het bedrijf overleefde de Tweede Wereldoorlog, maar ging in de hevige concurrentiestrijd in de 60er jaren alsnog ten onder.

Insulinde heeft alleen reclameplaatjes en reclamealbums uitgegeven. Daar zitten echter twee bijzondere exemplaren bij die om enige aandacht vragen.

Insulinde begon rond 1905 al de eerste in Nederland geproduceerde reeks van 144 reclamechromo's in automatenformaat uit te brengen, die door diverse bedrijven verspreid zijn (met het inschuifalbum "Jong Holland" o.a. door de koffie- en theebedrijven Amerongen, vdn Biggelaar, Drost, Geels, Jansen, vdr Spek en De Wiljes). Deze reeks van Reclamehandel S. Duits uit Dordrecht bestaat uit 24 series van 6 plaatjes naar olieverfschilderingen van Gerstenhauer.

Tot aan de Eerste Wereldoorlog werden reclameplaatjes in hoofdzaak geïmporteerd uit Duitsland en was het aanbod van Nederlandse plaatjes klein. Naast Jong Holland waren dat alleen de series zwart-wit gravures over Napoleon en Vaderlandsche Geschiedenis, de chromoserie Nederlandsch Indië en de kleine topografische chromo's Mooi Nederland van reclamehandel Gebr. Cats. Alle andere zijn geïmporteerd.

Kort na het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog in 1914 begon het tijdschrift Panorama aan een reeks uitgaven over de oorlog, geïllustreerd met vele foto's. Begin 1915 werd een dun boekwerk met een samenvatting van de gebeurtenissen in 1914, getiteld "Gedenboek van den Europeeschen oorlog 1914 Voor de jeugd", uitgegeven als gratis "premie" bij het tijdschrift. De in te plakken plaatjes moesten uitgeknipt worden uit losse katernen die bij het tijdschrift gevoegd werden. Vermoedelijk heeft Reclamehandel Duits hier een plaatjesalbum van gemaakt, met 100 losse bruine plaatjes. Dit album is o.a. uitgebracht door 5 koffie- en theebedrijven, waaronder Insulinde.

Na deze oorlog, die een einde maakte aan alle reclame-uitgaven, kwam Duits als eerste al in 1920 weer met een reclamealbum, getiteld "Schilderachtig Nederland". De vorm daarvan is afgeleid van het album over de oorlog, een dun geniet boek met opgeplakte ovale foto, met 80 bruine plaatjes (serie A). Deze plaatjes, bestaande uit 20 torens, 20 molens, 20 bruggen en 20 klederdrachten, vormen de voorloper van de bruine topografische fotoplaatjes die in de twintiger en dertiger jaren op grote schaal uitgegeven zijn. Het album is uitgebracht door o.a. de koffie- en theebedrijven Drost, Ravenswaaij, Koorn en Hogendijk. Insulinde heeft alleen de plaatjes uitgebracht.

De albums Europeesche oorlog en Schilderachtig Nederland zijn voor Duits gemaakt door drukker S. Bakker uit Koog-Zaandijk. Tussen circa 1914 en 1920 gaf Bakker een aantal ongenummerde reclameplaatjes uit, gemaakt van echte kleurenfoto's van de bioloog Jan Vijverberg. Deze werden samen met een aantal getekende chromo's verspreid door de koffie- en theebedrijven Van Balen, Van den Biggelaar en Van Ijperen met eigen albums (zie bij deze bedrijven), en door Koorn zonder album. In 1923 maakte Bakker voor Koorn een groot, slap oblong album met deze fotoplaatjes aangevuld tot 72, met beschrijvende teksten van Jan Vijverberg zelf, getiteld "Album Neerland's vogelwereld". Ook op dit album werd weer een ovale (kleuren)foto geplakt. In dit album komen dus plaatjes voor zonder nummer.

Enige tijd later maakte Bakker dezelfde serie van 72 vogelfotoplaatjes voor Insulinde, nu allemaal genummerd. Daarbij werd een gelijksoortig album gemaakt als dat van Koorn. Dit album wordt hierna behandeld.

Korte tijd later, waarschijnlijk rond 1928, begon Insulinde aan een nieuwe reclame-uitgave. Deze was niet afkomstig uit de kring van koffie- en theebedrijven, maar van plaatsgenoot Wouda, een bedrijf in grutterij-artikelen. Wouda had rond 1922 een album "Vaderlandsche Historie" laten maken door drukkerij Torenlaan in Assen, rond 1924 gevolgd door een tweede album "Vaderlandsche Kasteelen", in dezelfde uitvoering. Beide albums bevatten 72 zwart-wit reproducties van matige kwaliteit. Torenlaan heeft geen andere albums gemaakt en de uitvoering van deze twee is tamelijk uniek; zie verder bij Wouda. Om onbekende redenen heeft Insulinde zich niet aangesloten bij de koffie- en theebedrijven die een aantal bekende reclamealbums uitbrachten, maar heeft enige tijd later door Torenlaan ditzelfde kastelenalbum opnieuw laten maken met dezelfde teksten en nagenoeg dezelfde plaatjes en een mooiere omslag. Ook dit album wordt hierna behandeld.

Dit album was de laatste uitgave van Insulinde.

INSU01

Neerland's vogelwereld

Neerland's Vogelwereld. Uitgave van de Commanditaire Vennootschap Stoom-koffiebranderij en Theehandel „INSULINDE” Groningen. (circa 1924)

20 pagina's inclusief titelblad met 72 plaatjes om in te plakken naast de tekstpagina's.

Kenmerken

Groot kwartoalbum (31,3 x 23,7 cm), gekartonneerd met twee nieten in de rug. De stijve kartonnen koft is van buiten beplakt met mosgroen papier en van binnen met hetzelfde ecru getinte papier als de bladen. Midden op de achterzijde is het logo van de drukker Bakker afgedrukt. De bladen zijn van een goede kwaliteit licht getint papier, dat geen verzuring vertoont maar te licht is om de dikke lithoplaatjes goed te dragen. Het boek heeft op pagina 3 een voorwoord dat verschilt van dat van Koorn.

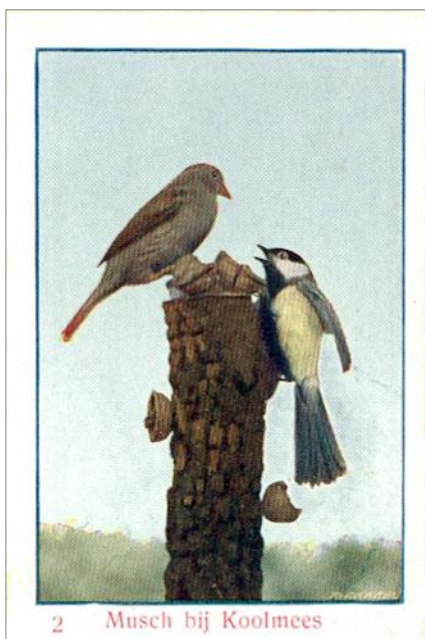
De rechterpagina's worden geheel in beslag genomen door de in rijen gerangschikte plaatjes. De bijbehorende tekstblokken staan op de linker pagina's. De "Wenken bij het opplakken" bovenaan de eerste plaatjespagina komen overeen met de andere albums van Duits en van Bakker uit deze periode.

De 72 stijve plaatjes van circa 85 x 55 mm op wit lithokarton zijn afbeeldingen van echte kleurenfoto's gemaakt door de bioloog Jan Vijverberg die ook de teksten geschreven heeft. De plaatjes zijn opgemaakt in de typische stijl van Bakker die ook voorkomt in de albums van Honig, Monopol, Ter Wee, Koorn en Smith, met een getekende blauw kader rond de afbeelding, en de naam en het nummer van het plaatje in rood in de witrand onder. Bakker had veel last van illegaal kopiëren van zijn plaatjes, daarom is vaak de naam *Bakker* in de afbeelding gedrukt.

Inhoud

Vijverberg (geboren in 1880) was een bekende publicist over de natuur, die in de twintiger jaren een reeks boeken over het leven van vogels geschreven heeft. Hij was ook verwoed vogelfotograaf en maakte al vroeg in de twintigste eeuw zelf kleurenfoto's. Die kleurenfoto's, waar Bakker ook mee experimenteerde, brachten Bakker ertoe om plaatjes van vogelfoto's van Vijverberg te gaan uitgegeven. Veel van de foto's in dit boek zijn van vogels op nesten, met eieren of met jongen. Daarom heet deze serie achterop de plaatjes van Koorn: "Broedende vogels".

Vijverberg presenteert uiteraard alleen in Nederland voorkomende vogels, waarbij hij zo nu en dan verrassende combinaties laat zien, zoals in het hier afgebeelde plaatje. De teksten zijn voor iedereen goed leesbaar en leerzaam.

2. MUSCH BIJ KOOLMEES.

„Broodnijd zou men als onderschrift bij dit plaatje kunnen zetten. De fotograaf bevestigde op een paaltje enkele wal- of okkernoten, waarop vooral de mooi gekleurde koolmeezen verlekkerd zijn.

Het duurde echter niet lang of de tafelschuimers van de buurt, de huismusschen kregen er de lucht van. Met drommen vielen ze er op aan, doch maar een tegelijk kon er van smullen, daar de plaats om zich neer te zetten voor meerdere ontbrak. Bovendien weerde degeen, die eenmaal stond, alle andere. Vloog ze om een of andere reden weg, dan was onmiddellijk een ander een poosje oppermachtig. Het plaatje doet zien, dat, hoewel de koolmees voor de musch het veld moet ruimen, dit gebeurt onder hevig protest.

INSU02

Vaderlandsche Kasteelen

Vaderlandsche Kasteelen. Uitgave van de: Commanditaire Vennootschap Stoomkoffiebranderij en Theehandel „INSULINDE” Groningen. (circa 1928)

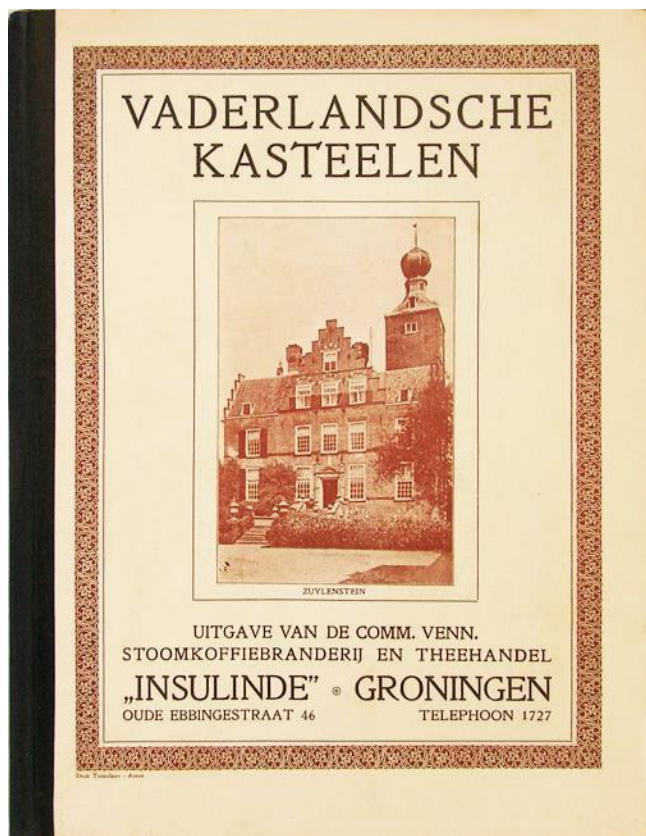
20 ongenummerde pagina's inclusief titelblad met 72 plaatjes om in te plakken op de tekstpagina's.

Dit album is eerder uitgegeven door plaatsgenoot Wouda. Het is door dezelfde drukker geheel opnieuw gezet, met een andere opmaak van de voorkant en het titelblad. De plaatjes en de teksten zijn nagenoeg identiek aan die van Wouda en de afbeelding op de voorkant is dezelfde. Voor dit album is wel mooier papier gebruikt, zowel voor de kaft als voor de bladen.

Kenmerken

Groot kwartoalbum (24,3 x 31,3 cm), halflinnen met zwarte rug. Voor- en achterplat zijn beplakt met mat papier. De achterzijde is blanco.

Het binnenwerk is van stevig, licht bruinig papier dat geen verzuring vertoont en de dikke lithoplaatjes goed kan dragen. De vijf dubbele bladen zijn als één pakket in de band genaaid, op het papieren binnenblad dat snel uitscheurt. Het boek heeft geen voorwoord, colofon en inhoudsopgave.

De 18 tekstpagina's bieden elk ruimte aan het inplakken van 4 plaatjes in een eenvoudig kader. Onder elk kader staat een blok beschrijvende tekst. De 72 plaatjes van 75 x 49 mm zijn tamelijk grove fotogravures, in offset gedrukt op dun wit lithokarton. Ze zijn deels gemaakt van foto's en deels van oude prenten. De namen van de kastelen zijn op de voorzijde van de plaatjes ingezet, en de plaatjes zijn op de achterzijde doorlopend genummerd 1 – 72.

In dit album zijn de afbeeldingen veel lichter en vager dan bij Wouda, alsof het om slechte kopieën gaat. Het zijn echter niet zondermeer kopieën. Er zijn wat snijverschillen in de plaatjes, plaatje 48 is bij Wouda hetzelfde als de afbeelding op de voorkant maar is hier vervangen door een andere foto, en ook plaatje 9 is een andere foto.

Inhoud

Voor een overzicht van de inhoud van dit album zie bij Wouda.

